

XU GAOYU

UKRATKO O KINESKOJ FRAZELOGIJI I NJEZINU POREĐENJU S RUSKOM

Frazeologija kineskog jezika - jezika kojim govori najveći broj stanovnika naše planete - izuzetno je bogata. U posljednjih dvadesetak godina u Kini se sve veća pažnja posvećuje njezinu proučavanju, pa se u tom razdoblju pojavio i značajan broj jednojezičnih i dvojezičnih frazeoloških rječnika: Frazeološki rječnik kineskog jezika, Džepni frazeološki rječnik kineskog jezika, Džepni frazeološki rječnik kineskog jezika za učenike, Veliki englesko-kineski frazeološki rječnik, Kinesko-engleski frazeološki rječnik, Rusko-kineski frazeološki rječnik, Kratki zbornik ruskih frazeoloških izraza s kineskim prijevodom i dr.

1

Ugledni kineski lingvisti Gao Minkay i Shi Anshi u svom "Pregledu jezikoslovlja" ovako određuju frazeološku jedinicu jezika: "Frazeologizmi su dio stalnih jezičnih izraza. To su široko upotrebljavane veze riječi, koje postepeno primaju određeni oblik u toku dugog procesa jezičnog razvitka."¹ U reprezentativnom "Rječniku suvremenog kineskog jezika", sastavljenom u Institutu za lingvistiku pri Akademiji socijalnih znanosti Kine, daje se ova definicija: "Frazeologizmi su formirane veze riječi ili kratke rečenice, koje se široko upotrebljavaju u toku dugog vremenskog razdoblja. Lakonični su po obliku i precizni u značenju."²

1 Izd. Zhunhuashucue, Peking 1963, str. 107

2 Izd. Shanvuinshuguan, Peking 1979, str. 135

Neke stalne veze riječi kineski lingvisti ne smatraju frazeologizmima. Na primjer, takve veze riječi kao 中华人民共和国 zhong hua ren min gong he guo (Kineska Narodna Republika) smatraju stalnima, ali ih ne uključuju u frazeologiju. To se isto odnosi na veze riječi terminološkog karaktera. Na primjer, 十指助 she er zhi chang (dvanaestopalačno crijevo), 眼镜蛇 yan jing she (zmija naočarka) i sl. ne smatraju se frazeologizmima. Čak ni veze kao 眼中钉 yan zhong din (trn u oku) ne unose se u frazeološki rječnik kineskog jezika.

2

Kineski frazeologizmi imaju određene karakteristike, od kojih ćemo ovdje navesti neke.

1) Velika većina kineskih frazeologizama sastoji se od četiri elementa, izražena sa četiri znaka kineskog pisma. Na primjer:

趁热打铁 chen re da tie ('kuj željezo dok je vruće'),
指鹿为马 zhi lu wei ma ('zvati bijelo crnim').

2) Sa stanovišta podrijetla kineska frazeologija u velikoj većini potječe iz stare kineske književnosti, iz povijesnih romana, basni i drugih djela narodnog stvaralaštva. Navest ćemo nekoliko primjera i njihove izvore.

<u>Kineski frazeologizam</u>	<u>Približno značenje</u>	<u>Izvor</u>
井底之蛙 jing di zhi wa	čovjek uskih vidika	stara knjiga "Zhuanci"
纸上谈兵 zhi shang tan bing	kabinetska razmatranja	"Povijesni zapisi"
杞人忧天 qi ren you tian	suviše bojazni	Basna iz "Leci"

Frazeološki su kalkovi u kineskoj frazeologiji vrlo rijetki:

以眼还眼, 以牙还牙 yi yan huan yan, yi ya huan ya oko za oko, zub za zub
火中取栗 huo zhong qu li vaditi kestene iz vatre

3) U stilističkom pogledu veliko mjesto zauzimaju frazeologizmi knjiškog tipa, na primjer:

步履维艰 bu lu wei jian ('nema se gdje zakoračiti')

刻不容缓 ke bu rong huan ('neodgodiva stvar')

Postoje, naravno, i stilistički neutralni frazeologizmi, na primjer:

平心静气 ping xin jing qi ('ostati miran i staložen'),

a također kolokvijalni frazeologizmi, na primjer:

牛头不对马嘴 niu tou bu dui ma zui ('bubnuti i ostati živ').

4) Čest je slučaj u kineskoj frazeologiji upotreba frazeoloških varijanata, tj. takvih raznovidnosti koje su identične po značenju i po većem dijelu sastava.

Varijante istog frazeologizma mogu se međusobno razlikovati pojedinim elementima leksičkog sastava, na primjer:

人微言轻 ren wei yan qing ('čovjek je malen i njegove riječi ne znače ništa')

身微言轻 shen wei yan qing ('čovjek ima nizak položaj i njegove riječi ne znače ništa')

大海捞针 da hai lao zhen ('tražiti iglu u moru')

海底捞针 hai di lao zhen ('tražiti iglu na dnu mora')

Varijante istog frazeologizma mogu se međusobno razlikovati poretkom elemenata, na primjer:

天涯海角 tian ya hai jiao ('kraj svijeta i kut mora')

海角天涯 hai jiao tian ya ('kut mora i kraj svijeta')

万水千山 wan shui qian shan ('tisuću rijeka i planina')

千山万水 qian shan wan shui ('tisuću planina i rijeka').

Vrlo je razvijena frazeološka sinonimija. Navodimo nekoliko sinonima sa značenjem 'radovati se':

心花怒放 xin hua nu fang ('sreće se rascvalo od radosti')

兴高采烈 xing gao cai lie ('u radosnom raspoloženju')

欣喜若狂 xin xi ruo kuang ('izvan sebe od veselja')

手舞足蹈 shou wu zu dao ('plesati od radosti')

Kao što mnogi frazeolozi ističu, frazeologija je najspecifičniji, u najvećoj mjeri nacionalni i svojevrsni dio rječničkog blaga svakoga jezika. Pa ipak, vršeći kontrastivnu analizu kineske i ruske frazeologije, otkrili smo mnogo frazeologizama, koji su u većoj ili manjoj mjeri slični, premda kineski i ruski pripadaju različitim jezičnim porodicama.

Na temelju našeg promatranja kinéskih frazeologizama mogu se izdvojiti četiri grupe prema stupnju sličnosti s odgovarajućim ruskim frazeologizmima.

GRUPA A

Kineski frazeologizmi, koji se u potpunosti podudaraju s adekvatnim ruskim frazeologizmima u značenju i leksičkom sastavu:

火中取栗	huo zhong qu li	таскать каштаны из огня
浑水摸鱼	hun shui mo yu	в мутной воде рыбу ловить
不速之客	bu su zhi ke	незванный гость
火上浇油	huo shang jiao you	подлить масла в огонь
装模作样	zhuang mo zuo yang	делать вид
半途而废	ban tu er fei	остановиться на полпути
从头至尾	cong tou zhi wei	с начала до конца
烟消云散	yan xiao yun san	разлететься как дым
晴天霹雳	qing tian pi li	гром среди ясного неба
趁热打铁	chen re da tie	куй железо, пока горячо

GRUPA B

Kineski frazeologizmi koji se djelomično podudaraju s adekvatnim ruskim frazeologizmima u leksičkom sastavu, a istog su značenja: Ta se grupa kineskih frazeologizama dijeli na dvije podgrupe:

B¹ - frazeologizmi u kojima se razlikuju neki elementi leksičkog sastava:

沧海一粟	cang hai yi su	dosl.rus. ³	чумиза в море
		rus.fraz. ⁴	капля в море
汗流如雨	han liu ru yu	dosl.rus.	пот льется дождем
		rus.fraz.	пот льется градом
空中楼阁	kong zhong lou ge	dosl.rus.	воздушный терем
		rus.fraz.	воздушные замки
雨后春笋	yu hou chun sun	dosl.rus.	весенние бамбуковые побеги после дождя
		rus.fraz.	грибы после дождя
非驴非马	fei lu fei ma	dosl.rus.	ни осел ни конь
		rus.fraz.	ни рыба ни мясо
无风不起浪	wu feng bu qi lang	dosl.rus.	нет волны без ветра
		rus.fraz.	нет дыма без огня
一箭双雕	yi jian shuang diao	dosl.rus.	одной стрелой убить пару орлов
		rus.fraz.	одним выстрелом убить двух зайцев

B² - kineski frazeologizam sadrži veći broj elemenata leksičkog sastava nego adekvatni ruski frazeologizam:

风平浪静	feng ping lang jing	dosl.rus.	ветер тих и вода гладка
		rus.fraz.	тишь да гладь
隔墙有耳	ge ciang you er	dosl.rus.	у соседних стен есть уши
		rus.fraz.	у стен есть уши
一目了然	yi mu liao ran	dosl.rus.	ясно и понятно с первого взгляда
		rus.fraz.	ясно с первого взгляда
一劳永逸	yi lao yong yi	dosl.rus.	раз потрудиться и разде- латься навсегда
		rus.fraz.	раз и навсегда
俯首听命	fu shou ting ming	dosl.rus.	склонить голову и подчи- ниться приказу
		rus.fraz.	склонить голову

GRUPA C

Kineski frazeologizmi koji se od ruskih razlikuju po leksičkom sastavu, ali imaju slično značenje:

3 Doslovan prijevod kineskog frazeologizma na ruski jezik
4 Adekvatan ruski frazeologizam

官官相护	'guan guan xiang hu	dosl.rus.	сановники защищают друг друга
		rus.fraz.	ворон ворону глаз не выклюет
对牛弹琴	琴 dui niu tan qin	dosl.rus.	играть на скрипке перед быком
		rus.fraz.	метать бисер перед свиньями
一丘之貉	yi qiu zhi he	dosl.rus.	усурийский енот на одной горке
		rus.fraz.	одного поля ягода
两面其美	liang quan qi mei	dosl.rus.	устраивать и ту и другую сторону
		rus.fraz.	и волки сыты, и овцы целы
			i dr.

GRUPA D

Kineski frazeologizmi, koji nemaju adekvatnih frazeologizama u ruskom jeziku, pa se na taj jezik prenose samo opisno:

三顾茅庐	san gu mao lu	dosl.rus.	три раза посещать соломенную хижину
		prijevod	усердно приглашать занять пост
正本清源	zheng ben qing yuan	dosl.rus.	прямить корень и чистить источник
		prijevod	коренным образом реформировать
招兵买马	zhao bing mai ma	dosl.rus.	вербовать солдат и покупать коней
		prijevod	заниматься военными приготовлениями
胸有成竹	xiong you cheng zhu	dosl.rus.	бамбук в груди
		prijevod	иметь готовый план в голове
卧薪尝胆	wo xin chang dan	dosl.rus.	лежать на дровах и пробовать желчь
		prijevod	преодолеть все трудности, готовясь к мщению
			i dr.

S u m m a r y

UDK 801.561.8:809.51:808.2

A BRIEF LOOK AT CHINESE PHRASEOLOGY AND AT ITS COMPARISON
WITH RUSSIAN PHRASEOLOGY

The Chinese language is very rich in phraseology, which, for the most part, originated from old Chinese folk literature. Calque phrases from other languages are very rare in Chinese. As to the form, Chinese phraseologisms most often contain four elements, expressed by four written Chinese symbols.

In comparison with Russian phraseology these four groups are distinguished by the degree of semantic and formal similarities: 1) phraseologisms which are identical in both languages in meaning and in lexical content, 2) phraseologisms which are completely identical in meaning, but whose lexical contents only partially correspond, 3) phraseologisms which have a similar meaning but differ in lexical content, 4) Chinese phraseologisms which have no corresponding phraseologisms in Russian and thus must be translated freely.